తల లేనోడు

రాత్రంతా నిద్రపట్టక తలనొప్పితో చలికి వణుకుతూ నిద్ర లేచిన ముసలివాళ్ళా కళ్ళు మూస్తూ తెరుస్తూ కందిచేలో నుంచి కప్పుకొన్న మంచుదుప్పటి దులుపుకొంటూ కోటి కిరణాలతో వస్తున్నాడు సూర్యుడు. కోటి, సూర్యుళ్ళా దుప్పటి ఎగవేసుకొంటూ డొంకలోకి దిగాడు. తెల్లవారుజామునుంచి తెరలు తెరలుగా దిగుతున్న పొగమంచు గుండెల్లోంచి చొచ్చుకొనిపోయే కిరణాలు ఎంతోదూరం పోలేకపోతున్నాయి. ఉదయమే డొంకలో నడుస్తున్న కోటి మడమశీల మునిగి కొంకులకు తగులుతున్న తడిదువ్వలో కాళ్ళీడ్చుకొంటూ సూర్యకిరణాల్లా వూళ్ళోకి పోతున్నాడు. ఇసుకమీద, మెరకమీద, కంకరపైన, రాళ్ళపైన, ఎక్కడి చూచినా చెమ్మగా వుంది. ఎక్కడ తాకినా చల్లగా వుంది.

పొగమంచు చల్లగా పడుతూ వుంది. గడ్డిపరకపైన మంచుబొట్లు మెరుస్తున్నాయి. చిల్ల కంపమీది మంచుబిందువులు పడి, క్షణంసేపు నిలిచి, తక్షణం జారి, పడుతూ మెరసి, ముళ్ళముఖాన తడితాపడం చేసి, చిట్లిపోతున్నాయి. రాత్రెప్పుడో ముళ్ళకంప కొమ్మలమధ్య పురుగులకోసం వలపన్నిన సాలీడు గూడులో మంచు చెమ్మకు ప్రతి పోగూ తళతళలాడుతూ వుంది. ధ్వజస్తంభం మీదపడ్డ మంచుబొట్లు కొన్ని నిలిచి, కొన్ని జారిపోగా స్ఫోటకం మనిషి ముఖం గుర్తుకు తెస్తూ వుంది. చెరువుగట్టూ చెరువు నీరూ ఏకం చేస్తూ మంచు మలామా చేసింది. ఈ ఉదయం ఎంత వెలుతురు కలిగించినా, ఎంత బలహీనంగా ఉదయించినా సూర్యుడవసరమే!

తెల్లవారితే పల్లె అంతా కదలిక! సూర్యుడుత్సాహమై ప్రతిగుండెలో ఉదయిస్తాడు. పల్లెలో ప్రతి ప్రాణిలో పరమ చైతన్యం. కోటిలో కదలిక ఉంది. చైతన్యం లేదు. శవం, మోస్తున్నప్పుడు కదలినా ప్రాణం లేనట్లుగా చెరువుగట్టు మీద కదలివస్తున్నాడు. పశువుల్ని జీతగాళ్ళు పొలం తోలుకు పోతున్నారు. ఆవుపేడ కడికోసం ఇద్దరమ్మాయిలు యుద్ధం ప్రకటించుకొంటున్నారు. కల్లాపి జల్లే చప్పుళ్ళు వినబడుతున్నాయి. ఊరబావిగిలక తోకతెగిన కుక్కపిల్లలాగా కంయ్‌కం య్ మంటూ వుంది. బళ్ళగాట్లో పావలా దొరికిందని ఎగిరి గంతులేస్తున్నాడు జీతగాడు. డొంకలో దుమ్ము సామాన్యుడి బ్రతుకులా బళ్ళచక్రాల క్రింద నలిగి, దువ్వ దువ్వ అయిపోయింది.

చెరువుగట్టు దిగి, రావిచెట్టు ప్రక్కగా నడిచే పీనుగులా వస్తున్న కోటి కెదురుగా దేవాలయం డొంకమలుపులో నాగలింగం! ఇద్దరూ ఎదురయ్యారు. ఇద్దరూ చూసుకొన్నారు. ఇద్దరూ నిలబడ్డారు. ఒకరికెదురుగా ఒకరు. ఎవరూ మాట్లాడలేదు. రెండు క్షణాలు నిశ్శబ్దం!

"ఏడకి?"

కోటి అడిగాడు. భుజంమీద వున్న గొర్రెబొచ్చు దుప్పటి, పాతది, చిరిగింది, ముతకది, పైకి ఎగరేసుకొన్నాడు. అది తెల్లవారుజామున కురిసిన మంచులో తడిసి, ఉతికి పిండేసిన బట్టలాగా వుంది.

"ఈడకే!"

పొది ఎడం చేతిలోనిది కుడిచేతిలోకి మార్చుకొన్నాడు నాగలింగం. తలెత్తి ముఖంలోకి చూడలేదు. మాట కూడా స్పష్టంగా చెప్పలేదు. మాటలు నంగిగా, చేష్టలు నంగిగా ఉన్నాయి. ఈడకే అంటే వాళ్ళిద్దరికీ అర్థం కావచ్చు. అందుకే కాబోలు కోటి మళ్ళీ ప్రశ్నించలేదు.

"రాత్రింటో లేవంటేం?"

ఈసారి నాగలింగం ప్రశ్నించాడు.

"ఊఁ!"

"మరేడకిబోయా?"

"పొలం!"

పొలమనేటప్పటికి కోటి గొంతు వణికింది, గొంతులో రాళ్ళు అడ్డంపడ్డట్టు, పంటికింద రాయిపడ్డట్టు, ముఖమూ పళ్ళూ కరకరలాడాయి. కోటి స్థితి చూస్తే నాగలింగం కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి.

మళ్ళీ ఇద్దరూ ఏమీ మాట్లాడుకోలేదు. జనం చెరువునీళ్ళు కావిళ్ళతో బిందెలుతో తీసుకుపోతున్నారు. దేవాలయం గోపురంమీద పావురాలు కువకువలాడుతున్నాయి.

కోటి మలుపు తిరిగాడు. ఏమీ మాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోయాడు. కోటి పదిబారలు నడిచిందాకా చూస్తూ నిలబడిపోయి పొది మళ్ళీ చేయి మార్చుకొని, చెరువు ఉత్తరపు గట్టుమీద ముందుకుపోయాడు నాగలింగం.

"ఛీ! యదవనాయాలిబతుకు! ఈ బతుకు బతికేకంటే ఏ నుయ్యో గొయ్యో జూసుకుంటే నయం, పీడిరగడవుద్ది" అంటూ గొణుక్కుంటూ పోతున్నాడు నాగలింగం. అప్పటివరకు వంట్లో వున్న రక్తం మండిపడి, పైకి ఎగదన్నిందో ఏమో ముఖం ఎర్రబడింది. ఏల్నాటిశని లాంటి పొగమంచు క్రమక్రమంగా విచ్చిపోతూ వుంది. చలి తగ్గుతూ వుంది. నాగలింగం వంట్లో వేడి పెరుగుతూ వుంది.

నాగలింగం కోటికి లేక లేక కలిగిన కొడుకు. ఒక్కడే సంతానం. కొడుకు చదువుకొని గొప్ప ఉద్యోగి కావాలని అందరు తండ్రులులాగే కోటి కలలు కన్నాడు. ఆ కలలు, అఆలు చూచి తేళ్ళూ జెర్రులూ కుట్టినట్లు కేరుబేరమని, నాలుగేళ్ళు అలా అరుస్తూనే ఉన్న కొడుకును చూచేసరికి, కల్లలయ్యాయి. పోనీ అని కులవృత్తి నేర్పాడు. అదీ అంతంత మాత్రమే అయింది.

వాడి తలగాటు పెట్టాడు, వీడి తల గంటుపెట్టాడు అని తెలిసి 'నువ్వెందుకు పనికొత్తావురా' అని నెత్తిన్నోరు పెట్టుకొని కొట్టుకొని 'ఈడు బాగుపళ్ళే'దని నిర్ణయించుకొన్నాడు కోటి. 'నే జత్తే ఈడికేందిక్కు' అని ఆలోచించి, కాలూ చెయ్యీ కూడదీసుకొని, రెండెకరాల గరువు సంపాదించాడు. 'నే బోతే, ఈ రెండెకరాల్తో ఆడిసావాడు జత్తాళ్ళే' అని నెమ్మది పడ్డాడు.

ఆ మధ్య నాగలింగం పేకాడుతున్నాడు, తాగుతున్నాడు అని విని 'ఇది గాదుపని' అని పెళ్ళి చేశాడు. అప్పణ్ణుంచి అదేందో 'జివ జచ్చినోడయ్యేడు' నాగలింగం. దేవుడు మాత్రం చల్లని చూపు చూశాడు. ఇద్దరు పిల్లలు కలిగారు. పెద్దపిల్ల పదేళ్ళదయింది. 'నాలుగేళ్ళలో ఈ నాగ్గాడు నాకు మల్లే తాత గాబోతాడు గందా ఆడికి బుద్ధొచ్చేదెప్పుటాంవటంటా?' అని కోటి దిగులుపడుతున్నాడు.

ఏణ్ణర్ధం నుంచి పని నేర్చుకొన్న నాగలింగం 'తండ్రికి దగ్గ కొడుకు'గా 'తండ్రికి మించిన కొడుకు'గా పెద్దలచేతా, పిన్నలచేతా మన్ననలు పొందాడు. 'ఈ నాగ్గోడు తాగుతాడా, పేకాడతాడా' అంటే ఎవరూ నాగలింగం ముఖం చూస్తూ చూస్తూ నమ్మలేరు. నాగలింగం క్రాపు చేస్తే బస్తీలో సెలూన్లు బలాదూరు! గడ్డం గీస్తే రెండు రోజులు మొటికకూడ తగలదు. తలగుండు చేస్తున్నా గడ్డం గీస్తున్నా కత్తి తనమీద ఉంది అనిపించదు. అసలు పని చేస్తున్నట్టే తెలియదు. గాటు పెడతాడు అన్న భయం అసలే లేదు. తల మాలిష్ చేస్తే ఎంత సుఖంగా చేయగల్డు. నిద్ర వస్తుంది. తల నిశ్చింతగా అప్పజెప్పి నిద్ర పోయి, గంటతర్వాత లేచి చూచుకొంటే పనంతా పూర్తయివుంటుంది. అంత నేర్పుగా పనిచేయగలుగుతున్నాడు నాగలింగం. మీసం, అంత సన్నగా పెట్టాలంటే ఆ వూళ్ళో అతనితో పోటీకి వచ్చేవాళ్ళు లేరు. తండ్రి కూడా దిగదుడుపే! ఆ మధ్య ఉన్నట్టుండి కొడుకు ప్రయోజకుడయ్యాడని విన్న కోటికి దుఃఖమే కలిగింది. ఏడుపే వచ్చింది.

చెరువు ఉత్తరపుగట్టు దిగి, లంకంత ఇంటిముందుకు వెళ్ళాడు నాగలింగం. వీధుల మధ్య వున్న ఒకే ఒక్క ఇల్లు. లంకంత ఇల్లు, మునసబు వీరన్న ఇల్లు. ఇంటిముందుకు వచ్చేసరికి జీతగాడు చూచి, ఎగతాళిగా నవ్వి, ఎడ్లు అదిలించుకొంటూ వెళ్ళిపోయాడు. ఎడ్లు మెళ్ళో గంటలు యముడి దున్నపోతు గంటల్లాగా, నాగలింగం గుండెల్లాగా మ్రోగుతూ వున్నాయి. ఆ లంకంత ఇంటి ప్రహరీమెట్లు మనిషెత్తున్నాయి. మెట్లెక్కి ప్రహరీదాటి లోపలికి పోయాడు నాగలింగం. సత్రంలో వీధి బడిపిల్లలు అ ఆలు చదువుతూ ఎవరినో వారిస్తున్నారు.

వరండాలో ఈజీచైర్లో వాలి పేపరు చదువుతూ వుంది మునసబు వీరన్నే అనీ, ఎలుగు బంటుకాదనీ ఆ యిల్లూ ఆ మనిషీ తెలిసినవాళ్ళు అనుకొంటారు. వీరన్న ఆరడుగుల మనిషి. భారీ శరీరం. ఎర్రటికళ్ళు, నల్లటివొళ్ళు, రెండే బొగ్గులు అంటుకొని వుంటే కుంపటి ఎలా వుంటుందో అలాంటివొళ్ళు. చూపులు రంపం ముళ్ళులాంటి కనురెప్పల్లోంచి వెలుపలకి జైలు కటకటాల్లోంచి వచ్చే హంతకుళ్ళా వస్తున్నాయి.

తల పెరిగిపోయింది. కీకారణ్యంలాగా పెరిగిపోయింది. గడ్డం సింహం జూలులా వేలాడబడివుంది. మూతిమీద మీసాలు నోటికి రోజూ పని వుండటం వల్ల పక్కకు పోయాయి.

అవీ వేలాడబడి వుంటే నోరు మూతబడి వుండేది. తల వెంట్రుకలు, కనుబొణతలు, గడ్డం కలిసి మొత్తం నల్లగా ముద్దలాగా 'ముక్కు నుదురున్న చీకటి ముద్ద'లాగా వుంది. ఆ ముఖంలో ముక్కు నుదురుతప్ప మరే అవయవమూ ఉన్నట్లు అప్పటికప్పుడు దాఖలా ఏమీలేదు. అంతా నలుపు. ఒకే నలుపు. కారు నలుపు.

నాగలింగం ఎదుట నిలబడగానే వీరన్న లేచి ముందుకు వచ్చాడు. "యారా నాగ్గా! వొచ్చేవే, రావనుకున్నా" అంటే నాగలింగం విని మాట్లాడకుండా వూరుకొన్నాడు.

"యాం? మాట్లాడవేం?"

నాగలింగం ముఖంలోకి చూశాడు వీరన్న.

"యాఁవుంది? యావుందని మాట్టాడేది? వొత్తిని. ఇక మాట్టాడేందుంది?" పొది క్రిందబెట్టి కూర్చుంటూ "కొబ్బెర్నూనె గావాలి" అని కూర్చుని, పొదివిప్పి కత్తి రాయీ తీసి, "క్రాపాయేంది?" అని అడిగాడు.

"గుండే!"

రాయి తీసి సరిచేసుకొన్నాడు. జీతగాడు కొబ్బరినూనె తెచ్చి రాయిమీద వేశాడు. నాగలింగం కత్తినూరుకొంటూ "యేం దాలిస్సెం" అంటే "వత్తా– ఇప్పడేవత్తా" అంటూ లోనికిపోయాడు వీరన్న.

వీరన్న ఆరునెలలనుంచి క్రాపు చేయించుకోలేదు. గడ్డం గీయించుకోలేదు. ముఖంమీద కత్తిపెట్టించుకోలేదు. జుట్టు రెల్లుగడ్డి పెరిగినట్లు పెరిగిపోయింది. తలంతా అడ్డమాకలు లేని అడవి అయిపోయింది. మొన్న పట్టణం నుంచి వచ్చీ రావటంతోనే నాగలింగానికి కబురు చేశాడు – వెంటనే వచ్చి 'నా తలపని చూడవలసిందని'.

నాగలింగం రాలేదు.

వీరన్న మునసబు. అంతేకాదు డబ్బున్నవాడు. ఆర్థికంగా ఉన్నవాడూ, అధికారం ఉన్నవాడూ పల్లెలో చేయలేని పనంటూ లేదు. తనతో సమానంగా ఎందులోనూ తూగగల వాళ్ళు ఆ వూళ్ళో సరేసరి, ఆ చుట్టుప్రక్కల ఆమడదూరంలో లేరు. తన మాటంటే వేదవాక్కు! వీరన్న మకుటం లేకపోయినా మహారాజు! అటువంటి తను రమ్మంటే నాగలింగం రాకపోవ టమా?

తన తాత ముత్తాతల దగ్గర్నుంచి – ఎన్నితరాలో చెప్పటం కష్టం. కోటి కుటుంబంవాళ్ళు వంశపారంపర్యంగా తమ యింటిపని చేసుకొని బ్రతికారు. నాగలింగం రాకపోతే తన ఒక్కడిపరువే అయితే దాని మార్గమే వేరు – తరతరాల వంశప్రతిష్ఠ, పరువు గంగలో కలిసినట్లు బాధపడ్డాడు. స్వర్గంలోనో నరకంలోనో ఉన్న తన పూర్వీకులు ఇంతప్రయోజకుడా మా వంశంలో పుట్టింది, మా ఆస్తి అనుభవిస్తూ వుంది, మా యింట దీపం పెడుతూ వుందని కుమిలి కుమిలి ఏడ్చినట్లు అనిపించింది. బాధ కలిగింది. అందువల్ల మోతాదుని పిలిచి కబురు చేశాడు.

"వచ్చి పన్జేత్తాడో యింకేవూరన్నా యెతుక్కుంటా బోతాడో తెల్సుకురా! తేల్సుకురా!" అన్న వీరన్న మాట చెప్పి, మోతాదు సలహా యిచ్చాడు: "ఎట్టాలేదన్నా నువ్వీ వూళ్ళో వుండాల్సినోడివి. యీ వూరొదిలి బోలేవుగందా! ఏ సెరువునీరా సెరువులో యింకాల్సిందే గందా! అందుకని నా

మాటిను. పెద్దోణ్ణి సెబుతున్నా కాదనమాక. నువ్వీ కళ్ళముందు పుట్టి పెరిగినోడివి. ఆడా కటికోడు! నువ్వా మెతకోడివి! యవ్వారాలెట్టా యేడిసినా, ఈ వూళ్ళో ఆణ్ణిడో పీడో పడకుండా ఎవుడుండాడు జెప్పు? అందుకని, నా మాటిని, వెళ్ళి, ఆడిపని - యేంది- యిన్నావు గందా పూర్తిగా ముగించి వొచ్చేయ్. నువ్వీ వూళ్ళోనే వుండొచ్చు. ఆయిగా బతకొచ్చు. నీకు బాధగా వుంటదని నేనేంది ఎవుడయినా వొప్పుకుంటాడు. బాద మర్సిపో, నీపన్నువ్ జెయ్."

మోతాదు ఒక మోతాదులో రంగరించి ధర్మోపదేశం చేశాడు. ఈ ధర్మోపదేశమే కృష్ణుడు చేస్తే అర్జునుడు యుద్ధం చేశాడు. ఈ ధర్మోపదేశమే సమర్థ రామదాసు చేస్తే శివాజీ విజృంభించాడు. ఈ ఉపదేశం విని "రేపొద్దున్నే వత్తా - అట్టాంవటాని జెప్పు" అని నాగలింగం కార్యోన్ముఖుడయ్యాడు.

మాట ప్రకారం వచ్చి, క్వారీరాయి మీద కూర్చుని కత్తి నూరుకొంటున్నాడు నాగలింగం. వీరన్న పాతపంచె నాలుగు కట్టుకొని, చొక్కాగానీ బనీనుగానీ వేసుకోకుండా కండువా కప్పుకొని వచ్చాడు. జీతగాడు వచ్చి కుర్చీ వేశాడు. వీరన్న కూర్చుంటూ "కత్తి బాగా నూరావా లేదా? మంట పుట్టుద్దా యెట్టా?" అంటూ నాగలింగం వైపే తలచూస్తూ "వూ!" అన్నాడు. ప్రక్కనే ఉన్న దబారాలో నీళ్ళతో వీరన్న తల తడుపుతున్నాడు. "కోటిగోడికింత పొగురు పనికిరాదు" అంటూ తల తడుంకొన్నడు వీరన్న. "ఇంకా తడుపు!" అని ముఖంలోకి చూశాడు. ముక్కుమీద, గడ్డంమీద, మీసాలమీద నీటిబొట్టులు తలచుట్టూ జారుతున్నాయి. "ఇంకజాల్లే" అని తల తడపటం వారించి, "ఆడి సొమ్మేమన్నా దిన్నానా పొంవన్నూసినట్లు జూసి పోయేడు" అని నాగలింగం ముఖంలోకి చూచి "నువ్ జెప్పు - ఆడిత్తప్పా? నాత్తప్పా?" అని అడిగాడు.

నాగలింగం బదులు చెప్పాడు. ఆ చెప్పటంలో ఏదో ఒకటి మాట్లాడాలన్న ఆలోచన తప్ప సమాధానం సరిగ్గా చెప్పాలన్న తొందరేం లేదు. "యేందోలే - యియ్యన్నీ పెట్టుకొంటే అవ్వుద్దా యేంది నా బొంద" అని. "వొంగు - కొంచెం - ఇంకొంచెం" అని తలవంచి కత్తిదీసి ముచ్చికల గుంటమీద ఆనించాడు. చేయి కదిపాడు. అయినా కత్తి మొరాయించింది. కదల్లేదు. మహారణ్యంలా పెరిగిన ఈ తలలో పులులుంటాయనుకొందో సింహాలే వుంటాయను కుందో కత్తి వణుకుతూ వుంది. 'యేందిరిది' అనుకొని చేయి చూచుకొన్నాడు. చేయి వణుకుతూ వుంది. క్షణం ఆగి, చేయి పైకి తీశాడు. "యేం?" అన్నాడు వీరన్న. "యేందిరా?" అడిగాడు. "యాం లే" చెప్పాడు నాగలింగం. "కత్తి నూరుతా!" రాయి తీశాడు. మళ్ళీ నూరాడు. రాయి పొదిలో పెట్టాడు.

వీరన్న వంచిన తల వంచినట్లే వుంది. సాగిన మెడ సాగినట్లే వుంది. ముచ్చికల గుంటమీద కత్తిపెట్టాడు. పదును పెట్టిన కత్తి, ఈసారి నోరెత్తలేదు. కిక్కురుమనలేదు. పరుగెత్తింది. పరపర లాడింది. ముచ్చికలగుంట నుంచి నుదుటిదాకా పొలం దున్నినట్లు దున్నుకొంటూ పోయింది. అటు పక్కకు జుత్తు! ఇటుపక్కకు జుత్తు! ఎదురయిన జుత్తు ఏటవాలుగా పడుతూ వుంది.

కత్తితో గీసినచోటు చుట్టుప్రక్కలా నల్లగా మధ్యలో తెల్లగా కీకారణ్యంలో సిమ్మెంటు రోడ్డులాగా వుంది. మళ్ళీ ముచ్చికల గుంటమీద కత్తి పెట్టాడు. జొన్న నరికినట్లు, వరి కోసినట్లు, ధనియాకంప పీకినట్లు, బుల్‌డోజర్ అరణ్యం ఛేదించినట్లు కత్తి గీస్తూ వుంది.

తలముందు జుత్తు అంతా గీసేసింది కత్తి. అక్కడక్కడా మిగిలిపోయిన వెంట్రుక మొనలు అద్దంమీద పడ్డ నల్లదుమ్ములాగా ఉన్నాయి. చూపుడు వ్రేలూ బొటనవ్రేలూ మధ్య కత్తి రెండెడ్ల మధ్య నాగలిలా శిరఃక్షేత్రం దున్నుకుపోతూ వుంది. వెనక్కూ ముందుకూ, క్రిందికీ, పైకీ.

ప్రక్కకు పడుతున్న జుత్తు అంతా పోగుచేసి ఒక పసుపుబుట్టలో వేస్తున్నాడు జీతగాడు. వెంట్రుక బీరుపోకుండా చిన్న మొటిక అయినా వేరుగాకుండా జుత్తు అంతా ఒక్కచోట చేరుస్తున్నాడు.

ఈ జుత్తుమూట తిరుపతి రాత్రి వెళ్ళే నాంచారయ్యకిచ్చి కొండమీద హుండీలో వేయమని చెప్పాలని వీరన్న అనుకొంటున్నాడు.

ఆరు నెలల క్రితం పంతం పట్టాడు. ఈ పొలం విషయంలో ఎటూ కోర్టు కెక్కవలసి వచ్చింది. ఇంతకు ముందెప్పుడూ ఇటువంటి పరిస్థితి తటస్థించలేదు. అనుకొన్న దానికి అపజయమూ లేదు. ఇప్పుడేమవుతోంది? కోర్టు ఎలా తీర్పిస్తుందో? అన్యాయం జరుగు తుందా? జరగబోయేది ఎవరు చూశారు? వీరన్న మధన పడ్డాడు. చివరకు వీరన్న నిర్ణయానికి వచ్చాడు. ఈ కోర్టు వ్యవహారం తన ప్రతిష్ఠ, తన వంశ ప్రతిష్ఠ నిలపగలిగింది కనుక 'నీట ముంచినా పాలముంచినా నీదే బారం తండ్రీ – ఏడుకొండలవోడా – ఎంకటేసురుడా – వొడ్డికాసులోడా – అంతా నీదే బారం తండ్రీ – నన్నొడ్డునెయ్, నా తలజుత్తు నీకిచ్చుకుంటా తండ్రీ' అని మొక్కుకొన్నాడు. అప్పణ్ణుంచి ఇప్పటిదాకా వీరన్న తల పెంచాడు.

వీరన్న పొడగిట్టనివాళ్ళు గడ్డం పెంచవలసిన అవసరం లేదనీ, అది మొక్కులో భాగం కాదనీ, రెండుసార్లు మొక్కుతర్వాత తీయించాడనీ, బస్తీలో సెలూనులో చేయించటం డబ్బు దండగని మానేశాడనీ, అయినా అనేక కారణాలవల్ల గడ్డం పెంచుతున్నాడని లోకులు చెప్పుకొంటూ వుంటారు. ఇంతకాలం తన యింటిపని చేయని కోటిమీద ప్రతీకారం తీర్చుకొన్నట్లు నాగలింగం చేత అసలూ వడ్డీ కక్కించినట్లు పని చేయిస్తున్నాడు వీరన్న.

వీరన్న తిరుపతిపోయి కళ్యాణకట్టదగ్గరే తలనీలాలు సమర్పించి వచ్చి వుండేవాడు. రానూ పోనూ ఖర్చులు అవుతాయని భయం కాదు. డబ్బు ఖర్చు చేయటంలో సాధారణంగా చేయిచాచే మనిషి కాకపోయినా, వీరన్న ఈ విషయంలో చూపింది పట్టుదలే! 'కోటిగాడు గానీ ఆడి కొడుకు గానీ ఈ జుత్తు తీయకపోతే, ఈ తల తీసినట్టుగాదా' అనుకొన్నాడు. ఇంతకాలం పెరిగిన తల, అసలును దాటిన వడ్డీలాగా నాగలింగం పాపంలాగా అతనికోసమే ఎదురు చూస్తూ వుంది.

నాగలింగం తల జుత్తు అంతా పూర్తిగా తీసేశాడు. నున్నగా గీసేశాడు. ముచ్చికలగుంట నుంచి మెడమీదకు ప్రాకుతున్న రెండు నరాలమధ్య పల్లంలో మిగిలిపోయిన జుత్తు కొదవలు మెడవంచి కత్తి అడ్డంగా తిప్పి తీసేస్తున్నాడు. రెండు నరాలు పొంగి వున్నాయి. రెండు నరాలు ఉబ్బి ఉన్నాయి. మెడను నిలబెట్టే నరాలు! మనిషిని నిలిపే నరాలు!!

నాగలింగం చేయి వణికింది. వెంట్రుకలు లేని తల పీచుతీసిన కొబ్బరి కాయలాగా వుంది. దూరంగా వేణుగోపాలస్వామి ఆలయంలో గంట మ్రోగింది. చేయీ కత్తీ వణుకు తున్నాయి. క్షణంసేపు వణుకుతున్న చేయీ కత్తీ మెడమీదే వుంచాడు.

సూర్యుడు బారెడెక్కాడు. సూర్యకిరణాలు నెత్తురు చిమ్ముతున్నట్లున్నాయి. మంచు క్రమక్రమంగా విడిపోతూ వుంది. నాగలింగం మునసబు ఇంటి ముందునుంచి దేవాలయం మలుపుదాకా చూశాడు. ఒక్క మనిషీ లేదు. ఆకాశంలో పావురం డేగ తరుముతుంటే పరుగెత్తినట్లు, బుల్లెట్ వేటు తప్పించుకొన్న సైనికుళ్ళా చూపు త్వరపడుతూ వుంది.

నాగలింగం జుత్తు తీయటం లేదు. మిగిలిపోయిన మొటికలు తుడవడం లేదు. కత్తి తలమీదే లేదు. తలమీద చేయీ లేదు. ఎడంగా నిలబడ్డాడు. విపరీతంగా చలిగా వుంది. పొద్దుటిపూట సూర్యుడి కిరణాలు నులివెచ్చదనం వొళ్ళంతా పాకుతూ వుంది.

"నాగ్గా?" వీరన్న తలవంచుకొనే పిలిచాడు.

"యేంది?"

"యేంది వూరకనే నిలబడ్డా?"

"యేం జెయ్యాలా!"

"కానీ పొద్దెక్కుద్ది!"

"ఉండు" నాగలింగం చేయి విదిలించాడు. గడ్డం మీసం తడిపాడు. వీరన్న మీసాలు బొద్దుమీసాలు. నిమ్మకాయల మాటేమోగాని ఉసిరికాయలు మాత్రం వాటిమీద నిలబెట్టవచ్చు.

"మీసాలుంచాలా తీయాలా?"

"యేంది?"

"మీసాలు?"

అవి వుంచాలన్న ప్రసక్తి వీరన్నకు కలగలేదు. తన మూతిమీద మీసం తీయటమా? ఎందుకో ఉన్నట్టుండి మగతనం ప్రశ్నింపబడ్డంత దిగులు కలిగింది. మీసం తీసి పౌరుషం తీసుకోవాలా? ఇంతకు ముందెప్పుడూ మీసాలు తీయలేదు. తీయనక్కరలేదేమో అనుకొన్నాడు. దేవుడు గుర్తుకు వచ్చాడు. ఇంతకు ముందెప్పుడూ తలజుట్టు తీయించుకోని తను, భగవంతుడి కోసం తీసేయించుకొన్నట్లే మీసాలు తీయించటం ధర్మం అనిపించింది. "పోనీ తీసేయ్" అన్నాడు వీరన్న. 'కయ్'మన్నట్లు అయింది. నాగలింగం వీరన్న ముఖంలోకి పరకాయించి చూచి మీసాలు తడిపాడు.

వీరన్న మీసకట్టులాగా అతని పౌరుషం దట్టమయింది. అతనికి పౌరుషం కలిగితే ఆరు నూరయినా నూరు ఆరయినా మాట నెగ్గించుకొంటాడు. లా పాయింటుకోసం లక్ష తగలేసిన వంశం వీళ్ళదే నంటారు. ఆ వంశంలో చిరంజీవి వీరన్న. వీరన్న భుజస్కంధాలమీద తరతరాల వంశ ప్రతిష్ఠ ఆధారపడి వుంది. వాళ్ళకంటే ఇతను రెండాకులు ఎక్కువే చదివాడు. వీరన్న పగబట్టితే పాము పగ! పగతీరందే నిద్రపోయే స్వభావం వీరన్నది కాదు. కోటి విషయంలో పగ పన్నెండేళ్ళు!

అంతా మాట పట్టింపు. ఆ మాట కోటి మరచిపోయే వుంటాడు. ఆ మాటలో అంత నేరమూ లేదు. అంత తీవ్రతా లేదు. అది అంది కూడా వీరన్నను కాదు. కానీ, ఏమయితేనేం, తరతరాల మునసబుగిరి అహంకారానికీ, ఆస్తిపరుడి అధికారానికీ అది చెర్నాకోల దెబ్బ అయింది.

వీపు చరుపు అయింది. గుండెలో కత్తిపోటు అయింది. గొంతులో గాలం అయింది. మింగలేక కక్కలేక వీరన్న ఉక్కిరిబిక్కిరి అయిపోయాడు.

కోటి తన రెండెకరాల పొలంలో వేరుసెనగ పీకించి పనలు పెట్టించాడు. వీరన్న చేలో కోయించిన వేరుసెనగకాయల బస్తాలు ఎత్తుకు వస్తున్న బళ్ళు తాటితోపుమీదుగా తిరిగి డొంకలోకి రావటమే రివాజు! అయితే అది దూరం! అంచేత దగ్గరని కోటి చేలోనుంచి తోలాడు ఎడ్లబండిని జీతగాడు. దానితో రెండోది బైలుదేరింది.

రెండు బళ్ళు చేనుమధ్యకు వచ్చింతర్వాత కోటి చూశాడు. వెనక్కుపోతే ఎంత నష్టమో, ముందుకు పోయినా అంతే! బళ్ళు వేరుసెనగకాయ కంపతొక్కుతూ వస్తున్నాయి. కాయ రాలిపోతుంది. కందిచెట్లు విరగదొక్కుతున్నాయి. బళ్ళు హడావుడిగా వస్తుంటే కోటి చూచి ఓర్చుకోలేకపోయాడు.

ఎడ్లబళ్ళు దగ్గరకు పోయి ఆపమన్నాడు. ఇటెందుకొచ్చారన్నాడు. అటు తిరిగి రాకూడదా అన్నాడు. మునసబుగారి బళ్ళయితే భయమా అన్నాడు. ఈ నష్టం ఎవడు కట్టిస్తాడన్నాడు. ఇటొస్తే ఒప్పుకొనేది లేదన్నాడు. ఇప్పుడొస్తే వచ్చారుగాని మరెప్పుడూ రావద్దన్నాడు. పోండి అన్నాడు. బళ్ళు వెళ్ళిపోయాయి. బళ్ళు తిన్నగా ఊళ్ళోకి జరిగిన అవమానం మోసుకుపోయి, మొరపెట్టుకొన్నాయి.

"ఆహాఁ కోటిగాడిట్టాఁవటాని అన్నాడన్న మాట - బేష్, బాగా అడిగేశాడు. నున్నగా కడిగేశాడు. ఆణ్నాకు నచ్చాడు. ఆడికి రొండెకరా లాడేదవమట్టేగా ఆడిట్టా కూసింది! మీ బుద్దెట్టా బోయింది. తిట్టుల్దిని వొచ్చారా? సిగ్గులేక సెబుతున్నారా? ఆడి సేను పాడుజేత్తారా వచ్చా? తప్పు గందా? మళ్ళెప్పుడన్నా అట్టా వొచ్చేరుంటే నరికి పోగులేసి పారెత్తా పొండి" అన్నాడు. మాట అన్న కోటి మర్చిపోయాడుగానీ వీరన్న మర్చిపోలేదు. మాటల బల్లేలతో రోజురోజూ గుండెలో పొడుచుకుంటూ వున్నాడు. ఆ పుండు పన్నెండేళ్ళకు మొన్న మానింది.

నాగలింగం వీరన్న మీసాలమీదే కత్తి పెడుతుంటే, వీరన్న అహంకారం మీద కత్తిపెడుతున్నట్లు అనిపించింది. ఈ మీసాలు చూచే జనం జడుసుకొనేవాళ్ళు. ఈ మీసాలు వీరన్న తాకితేనే ఎదుటివాళ్ల గుండెలు పగిలేవి. తను పెరిగి బుద్ధెరిగింతర్వాత కోటి చేయి తప్ప మరెవరి చేయి తగలని మీసాలు! మునసబు గిరి ఔన్నత్యం పెంచిన మీసాలు!!

కత్తి నిర్దాక్షిణ్యంగా తరుగుతుంటే, నాగలింగం గొరుగుతుంటే, తెగిన మీసాలు నేలమీద పడుతుంటే జీతగాడు పట్టుకొని, ఒత్తిపట్టి, గుంపిటబట్టి, నలిపి, వీరన్న ప్రాణం గిలగిలమనేట్లు బుట్టలో పడేస్తున్నాడు. తన స్థానం తప్పిన వస్తువెంత దయనీయం అయిపోతుందో తెలిసినట్టు అయింది.

మీసాలు లేని ఓష్టం గూడులేని పక్షిలాగా గిలగిలలాడుతూ వుంది. దాని స్నేహంతో విలాసంగా వయ్యారాలు పోయే అధరం ఎడారిలో కాలు తెగిన ఒంటెలాగా పడివుంది. మునుపు జంటకవులులాగా బండబూతులు అధికారాలు ఆశువుగా చెప్పే పెదాలు ఎండిన దబ్బకాయ తొక్కల్లాగా మొరటుగా వికారంగా వున్నాయి. మడతలు పడి, ఎండిపోయి మూర్ఖుడి హృదయంలాగా వున్నాయి.

ఆ పెదాలు పలికిన అబద్ధాలు తలచుకొంటుంటే నాగలింగానికి ఏడుపొస్తూ వుంది. ఆ క్షణంలో వెర్రి నవ్వు నాగలింగం పెదాలమీదపుట్టి సెలవుల్లో సాగి, చెక్కిళ్ళలో పాకి కళ్ళలో ఆరిపోకముందే నీళ్ళు నిండాయి. కన్నీటిచుక్క చెక్కిలిమీదుగా సెలవిలోంచి అధరం మీదికి ప్రాకింది.

కరకర పొద్దెక్కింది. ఎండ వీపుమీద మద్దెల వాయిస్తూ వుంది. సత్రంలో వీధిబడి పిల్లలు అఆలు చదువుతూ ఇంకా ఎవరినో వారిస్తూనే వున్నారు. అఆల వాళ్ళ అల్లరి వినిపించనంత దూరం వీనులవిందు. జీతగాడు పొలంనుంచి బండి తోలుకొని తిరిగి వచ్చాడు. ఊరబావి నొప్పి - గొంతునొప్పి - తగ్గిపోయింది. ఏడవటం మానేసింది. మంచు విచ్చి పోయింది.

గడ్డంమీద వెంట్రుకలు దట్టంగా పడ్డాయి. నీళ్ళతో తడిసి మెత్తగా వుంది గడ్డం. వెంట్రుకలు తొలగిస్తుంటే చేతికి తడి అవుతూ వుంది. తడి చేతికి తడి వెంట్రుకలు చుట్టుకొని, వదిలించుకొన్నా వదలకుండా అరిచేతిమీది రేఖలులాగా కనబడుతున్నాయి. ఇవి తన జీవితం మారుస్తాయా అని క్షణంసేపు అనిపించింది. వెంటనే నిస్పృహ! ఇవాళ క్రొత్తగా తన అదృష్టం మారేదేముంది? సాధించేదేముంది?

ఉదయం పొలంనుంచి ఇంటికి తిరిగివస్తున్న తండ్రి ముఖంలో కనిపించిన దీనత్వం లాంటి తన అదృష్టం తలచుకొని నాగలింగం కుమిలిపోయాడు. తండ్రి కష్టార్జితం ఆ రెండెకరాల గరువు! తమ యావదాస్తి! నిజానికి తన తండ్రికి ఆ పొలం రెండో కొడుకు! ఆ పొలం మీద అంత ప్రేమ! కొన్నప్పుడు పాడు బీడుగా ఉన్న భూమి పంటపొలంగా చేసు కొన్నాడు. ఏలెడంత పసివాణ్ణి ఏనుగంత మనిషిని చేసికొన్ని తల్లితత్వం కోటిది. పొలం పట్ల ఇంటికి వస్తే పిల్లాపాపలతో ఇల్లు కలకలలాడినట్లు పొంగిపోయాడు కోటి.

ఇంతకాలం పొలాన్ని ప్రేమించిన కోటిని రాత్రి పొలం ప్రేమించింది. కన్న కొడుకులాగా, కన్న కూతురులాగా కోటిని చూచుకొంది. ఎత్తుకొంది. లాలించింది. బుజ్జగించింది. రాత్రి కోటి ఒక్కచోట పండుకోలేదు. పొలమంతా దొర్లాడు. నేలతల్లిని గుండెలకు హత్తుకున్నాడు. ఇసుకలో కూరుకుపోయాడు. తెల్లవార్లు భూమితల్లి వొళ్లో దాక్కున్న కన్నకొడుకు కోటి, చలిలో బాధపడి, తలనొప్పి వొళ్ళు నొప్పులతో జలుబు తుమ్ములతో దగ్గుతో ఇంటిముఖం పట్టాడు.

తండ్రి దృష్టిపథంలో మెదలి, తన అదృష్టం ఎంత వంకరగా వుందో తెలిసినట్లయింది. మీసం పూర్తిగా తీసివేసిన చేయి చూచుకుంటుంటే కడుపులో చేయిపెట్టి పేగులు దేవినట్ట యింది. తల తిరుగుతూ వుంది. నున్నగా వున్న వీరన్న తల తన బ్రతుకు ఎంతగా గొరిగివేయ బడిందో గుర్తు చేస్తున్నట్లుంది.

'ఉండరేయ్!' వీరన్న అదమాయించాడు. పైకి లేచాడు. కాళ్ళూ చేతులూ జాడించాడు. తల విదిలించాడు. కప్పుకొన్న కండువాలోంచి చేయి పైకి తీసి తలమీద పెట్టుకొని తడిమాడు. వెంటనే మీసాలు తడిమాడు. మళ్ళీ తల! మళ్ళీ మీసం! తాయిలం జేబులో పెట్టుకున్న పిల్లాడు అది పడిపోతే చొక్కా జేబు, నిక్కరు జేబు హడావుడిగా తడుముళ్ళాడినట్లు నెత్తి జుత్తు మీసం జుత్తుకోసం వీరన్న తడుంకొన్నాడు. 'తల తీసేసినట్టుంది' ఏదో గొణిగాడు. 'కానీరా కానీ, తొందరగా కానీ' అన్నాడు. కూర్చున్నాడు.

నాగలింగం తల వూపాడు. అతడి తలనిండా జుత్తు. దరిద్రుడి సంతానంలా దేదీప్య మానంగా పొద్దుటి ఎండకు మెరుస్తూ వుంది. గడ్డంమీద కత్తి పెట్టాడు. బరబరా పరపరా లాగేస్తున్నాడు. "నెమ్మదిరోయ్ నెమ్మది" హెచ్చరించాడు వీరన్న. నాగలింగం తల వూపాడు. అతడి గడ్డం నిండా జుత్తు. తేనె తుట్టెను ఈగలు జుట్టుకొన్నట్లు నాగలింగం గడ్డం నిండా వెంట్రుకలు దట్టంగా బిరుసుగా. వీధి బళ్లోంచి పిల్లలు అ ఆ అంటుంటే, వద్దు వద్దు అన్నట్లుగా వినబడుతూ వుంది. నాగలింగం ఏం వద్దనుకున్నాడో అదే జరిగింది.

"నాగ్గాడు నాకు బాకీ" అన్నాడు వీరన్న. అంతేకాదు "నా డబ్బు నాగ్గట్టు" పట్టుబట్టాడు.

"ఏందాధారం?"

"నోటు!"

కోటి నోటు చూశాడు. సంతకం చూశాడు. నాగలింగం సంతకమే! అంతకాలం టీచరు తన్నులు తిన్నందుకు చదువు రాకపోయినా సంతకం వచ్చింది. అది బాగా ఉపయోగపడింది. పిచ్చివాడి కాలి నడకలాగా వుంది. సంతకం వెర్రిముఖంతో చూస్తూ వుంది.

అసలుకు రెట్టింపు వేసి నోటు వ్రాయించుకొన్నాడు. మొత్తానికి వడ్డీ కట్టి తిరగ వ్రాయించాడు. ఈవిధంగా పన్నెండేళ్ళనుంచి పెరిగిపోయిన వడ్డీ అసలుకు తాత అయి కూర్చుంది. తీసుకొన్న డబ్బుకూ, కట్టవలసిన డబ్బుకు దోమ ఏనుక్కున్నంత తేడా! ఇంత మొత్తానికెందుకు నోటు అని అడిగితే, ఇచ్చేటప్పుడు సగమే ఇద్దువులెమ్మని మాట ఇచ్చాడు వీరన్న. ఆ నోటులో సగానికే తాను బాకీ అని నాగలింగం అంటే వీరన్న మండిపడ్డాడు. అంతా కట్టవలసిన మొత్తమే అన్నాడు. అంత మొత్తమూ ఇచ్చానన్నాడు. అన్నం తినే నోటితోనే అన్నాడు. బాకీ తీరుస్తావా లేదా అని నిలదీసి అడిగాడు. "నా దగ్గర్లేదు" అంటే "బాకీకింద పొలం జమగట్టు" మన్నాడు. నాగలింగానికి తెలిసింది. ఇంతకాలం వీరన్న మైత్రి ఆంతర్యం ఇప్పుడర్థమైపోయింది.

"ఆ పొలం నాది. నా కష్టార్జితం" అన్నట్టుగా ఎదురు తిరిగాడు కోటి.

"నా డబ్బు నాకు ఇవ్వవలసిందే" అన్నవాటంగా పట్టుబట్టాడు వీరన్న.

నాగలింగం రెండు పట్టాలమీదుగా రైలు పోతుంటే కమ్మీల మధ్య మునగ దీసుకు పడుకొన్నవాడి ప్రాణం కొట్టుకులాడినట్లు గిలగిలలాడాడు. ఏ విషయం తండ్రికి తెలియ కూడదని భయపడుతూ పన్నెండేళ్ళు దాచివుంచాడో, ఆ విషయం తెలిసేసరికి నోటివెంట మాట లేకపోయింది. ఇంతలో ఇంత ముంచుకు వస్తుందనుకోలేదు నాగలింగం.

"ఈణ్ణా కొడుగ్గాడు. ఈడికి సిల్లి గవ్వియ్యను. నా కడుపునీడు సెడ బుట్టాడు. ఇది నా ఆస్తి. నా యిట్టం. నేన్దగలేసుకుంటా. నాకెవుడు జెబుతాడో ఇటు రమ్మను" అని అడ్డం తిరిగేసరికి వీరన్న రెచ్చిపోయాడు. "కోర్టు కీడుస్తా" నన్నాడు. మాట నెగ్గించుకున్నాడు.

వ్యవహారం కోర్టుకెక్కిందగ్గర్నుంచి వీరన్న యింటి గడప తొక్కలేదు కోటి. కోర్టులో తన కేసు ఏమవుతుందోనన్న భయం కలిగిన మర్నాడే భగవంతుడు గుర్తుకొచ్చి తలనీలాలు మొక్కుకొన్నాడు వీరన్న. కోర్టులో వీరన్న గెలిచే అవకాశం లేదనీ, డబ్బురాదనీ, కోర్కె తీరదనీ, కేసు పోతుందనీ, తెలిసి కసిగా దిగులుబడ్డాడు.

నాగలింగం డబ్బు కట్టక తప్పదనీ, డబ్బు కట్టకపోతే జైల్‌లో పెడతారని విని కోటి కుమిలిపోయాడు. చచ్చిపోతే డబ్బు కట్టేపని వుండదు కదా అని, చావటానికి ధైర్యంలేక బ్రతికి ఉంటున్నాడు. కొడుకు కష్టం వినలేని, చూడలేని కోటి, కొడుకు జైలుకు వెళ్ళకూడదను కొని క్షణంలో కేసు ఓడిపోయాడు. ఆస్తి చేయి దాటిపోయింది.

నాగలింగం గడ్డం, రెండు చెంపలమీదా నున్నగా చేశాడు. జీతగాడు వెంట్రుక క్రిందపడ కుండా తప్పిపోకుండా భద్రంగా పసుపుబట్టలో చేర్చాడు. ఎండ్లబండి జీతగాడు ఇద్దరు కూలీలతో వచ్చి ఎదుట నిలబడ్డాడు. "కూలోళ్ళొచ్చారు" అన్నాడు. వీరన్న విన్నాడు. చేయి పైకి ఎత్తి "ఆగరా" అన్నాడు.

"పొండి! పోయి నా చేనుకూ కోటిగాడి చేనుకూ మద్దెలో ఉన్న సిల్లకంప నరకండి! మొటిక లేకుండా నరకండి! యేళ్ళతో కుళ్ళబొడవండి. మళ్ళీ మొలక పెరక్కుండా పిలకెయ్య కుండా ఇరగబొడవండి. పీకి పారేయండి. తెగనరికి పోగులు పెట్టండి. పొండి" కసిగా చెప్పాడు వీరన్న. కూలీలు వెళ్ళిపోయారు. విన్న ఒక్కొక్కమాటా ఒక్కొక్క గునపపుపోటై గుండెలు చితికిపోతున్నాయి.

తన పంతం నెరవేరి జుత్తుతీసి తిరుపతి పంపబోతున్నాడు వీరన్న. పొలానికి పంతం తీరిందా. పొలం తల్లి జుత్తులాంటి చిల్ల కంప తీసేయిస్తున్నాడా? అదేం చేస్తాడు? ఆలోచిస్తుంటే నాగలింగం బుర్ర పగిలిపోతూ వుంది.

గడ్డం అంతా పూర్తి అయినట్లే! గొంతుకింద మాత్రం జుత్తుంది. నున్నటి తల, నున్నటి చెంపలు, నున్నటి మీసకట్టుచోటు - ఇంతకాలం వెంట్రుకలున్న ఈ ప్రదేశాలు, ఇప్పుడు బోసికట్టి విచిత్రంగా ఉన్నాయి. గొంతుకింద వ్రేలబడ్డ జుత్తు మేకగడ్డం గుర్తుకు తెచ్చేటట్లుంది. వీరన్న నూనెసిద్ధిలాగా చిత్రంగా ఉన్నాడు. మునుపా మనిషి ముఖం చూస్తే భయపడే వాళ్ళిప్పుడు భయపడరు. ముఖం ఎగతాళిగా వుంది. సౌమ్యంగా వుంది. అమాయకంగా వుంది.

ఆ రోజూ, ఆపైన ప్రతిరోజూ, చాలా రోజులు వరకు ఈ ముఖం అంత అమాయకంగానే వుంటూ కనిపించింది. అంత సౌమ్యంగానే గోచరించింది. వీరన్న నాగలింగంకంటే నాలుగేళ్ళ ముందు పుట్టాడు. నాలుగాకులు ఎక్కువే చదివాడు. అప్పటికి వీరన్న మునసబు అయి రెండేళ్ళయింది. పన్నెండేళ్ళ నాటి మాట. మునసబు, నాగలింగం భుజంమీద చేయివేస్తే పొంగిపోయి, వెంటబోయాడు. వీరన్న ఇంట్లోకి తీసుకుపోతుంటే దేవేంద్రలోకంలోకి పోతున్నా ననుకొన్నాడు నాగలింగం.

ఆ రోజు రకరకాల సీసాల్లోంచి రంగురంగుల అమృతం గుప్పున సుగంధం దిక్కులకు, దిక్కూ దివాణం లేకుండా, అందిస్తూంటే గ్లాసులో పోసి, సోడా కలిపి ఇస్తే, తాగి, గ్లాసు వెంట గ్లాసు గడగడా తాగేసి, మరుక్షణంలో మహేంద్రుడయిపోయాడు నాగలింగం. మునుపు కూర్చున్న కుర్చీ అంతలో సింహాసనం అయిపోయింది. వీరన్న పరిచారకుళ్ళా కనిపించాడు. సర్వ ప్రకృతీ తనకు దాస్యం చేయటానికి పుట్టిందనుకొన్నాడు. ఎవణ్ణయినా కాలికొద్దీ తందా మనిపించింది. ఆ రోజు రాత్రంతా దేవేంద్ర వైభవం అనుభవించి తెల్లారి ఇల్లూ వాకిలీ చూస్తే తగలేద్దామనిపించి కోపంతో ధాం ధూం లాడాడు నాగలింగం.

రెండోరోజు రాత్రి "నువ్వే నన్ను సొరగానికి తీసుకుపోతావా? నేన్నిన్ను దీసుకు పోయేదా?" అని వీరన్న అడిగితే "నేనే! నేనే దీసుకుబోతా" అన్నాడు నాగలింగం. అప్పటికే సగం అమృతం ముగించి, చేయీ కాలూ విదిలిస్తూ రొమ్ము అప్పళిస్తూ, వీరన్న చేయి పట్టుకొని, ఆకాశంలోకి చూస్తూ.

"మరి అమర్తం?" వీరన్న ప్రశ్న.

"మరి డబ్బు?" నాగలింగం తిరుగు ప్రశ్న.

"ఇద్గో" ఇచ్చాడు వీరన్న.

"తేᑕ" తీసుకున్నాడు.

రోజురోజుకీ అమృతం మోతాదు పెంచుతూ వారం రోజుల్లో పాత అమృతం మార్చి కొత్త అమృతం తీసుకోటం సాగింది. మరో వారానికి మహా మంచి అమృతం తప్ప మరేం ముట్టుకోకుండా నియమనిష్టలతో, సదాచారాలతో, ఇద్దరూ రోజుకొకరు చొప్పున ఖర్చు చేస్తూ రెండు నెలలపాటు స్వర్గాన్ని కాళ్ళదగ్గర కాపలా కుక్కలా వుంచుకున్నారు.

స్వర్గాన్నేనా, ఇంకా దేన్నేనా ఉంచుకొందామా అని ఆలోచించి, స్వర్గంలో వుంటూ రంభ లేకపోతే ఏం బాగుంటుందని, రంభ కావాలా దాని అమ్మ కావాలా అంటే వీరన్న రంభ అంటే, నాగలింగం దాని అమ్మ అనటంతో పేకముక్కలు ప్రాణం పోసుకువచ్చి, నాగలింగం మాట నిలబెట్టాయి. నిద్రాహారాలు లేకుండా, రాత్రీ పగలు లేకుండా, అమృతమూ, రంభ అమ్మా రెంటిలో దేన్నీ వదలకుండా, దేనికి లోపం కలక్కుండా, రెండు నెలలూ అసిధారా వ్రతం నిర్విఘ్నంగా సాగించారు.

వీళ్ళు ఇద్దరికీ స్నేహమన్న సంగతి అమృతం వాసనలాగా ఊరంతా గుప్పుమంది. తాగుతారు. పేకాడతారు. వేశ్యలతో ఉంటారు. ఈ విధంగా ప్రఖ్యాతి ఆర్జించారు. ఊళ్ళోవాళ్ళకి చెవులున్నాయి. అందుకని అవి కొరుక్కొన్నారు. నాగలింగానికి ఏదో మూడిందని అందరూ అనుకున్నారు.

ఈ మాటలు, చేష్టలు తెలుసుకొన్ని కోటి నిప్పుమీద ఉప్పులాగా చిటపటలాడాడు. చెడా మడా తిట్టాడు. "ఇంట్లోంచి కదిల్తే ఎంవుక లిరగదంతా' నన్నాడు. మూడురోజులు ఇల్లూ వాకిలీ దాటి, బైటికి పోలేక అమృతం లేక అన్నముండీ ఉపవాసమున్నాడు నాగలింగం.

నాలుగోరోజు వెట్టి మనిషివచ్చి "మునసోబు గోర్రమ్మంటన్నారు" అంటే లేడికి లేచిందే ప్రయాణమన్నట్లు ఆగమేఘాలమీద వెళ్ళాడు నాగలింగం. ఆ రాత్రి, మిత్రులిద్దరూ మును పెన్నడూ తాగనంత అమృతం, ఈ మూడు రాత్రులు తాగివుండవలసినంత అమృతం, ఆరగారగా కాఫీ చప్పరించినట్లు చప్పరించారు. తెల్లవారుజామున చప్పరించింది అమృతమో అధరామృతమో తెలియకుండా అయిపోయింది.

"అప్పుణ్ణా డబ్బు మాటేం జేశా నాగీ!" ముద్దుగా అడిగాడు.

"తీసుకో!" నాగలింగం చెప్పాడు.

"యేది డబ్బు?"

"యాడుందో సూసుకో!"

"పత్తరం రాయనా!"

"రాసుకో!"

"సంతకం?"

"ఇద్గో సెయ్యి – ఏసుకో!"

నాగలింగం వీరన్న గొంతుమీద పదునైన కత్తితో గడ్డం గీస్తున్నాడు. కత్తి కరకరలాడుతూ వుంది. సంతకం చేసే పెన్నులాగా, గడ్డం అయిపోయింది. ఇంకా మొటిక వుంది. కత్తి ఎదురుతిప్పాడు. ఎదురు గీస్తున్నాడు నాగలింగం.

చాలాకాలం నుంచి గీయని గడ్డం! మంట పుడుతూ వుంది. చాలా పొడవు గడ్డం – పూర్తిగా గీసేశాడు. ఇంకా మిగిలిపోయిన కొదవలు నున్నగా గీస్తున్నాడు.

"మంటరా! మంట!" వీరన్న చెప్పాడు.

"పోద్ది! పోద్దిలే" నాగలింగం బదులు చెప్పాడు.

గడ్డం మళ్ళీ తడిపి, మొటిక పరిగిపంటలాగా ఏరుతున్నాడు.

వీరన్న సాలోచనగా నాగలింగం ముఖంలోకి చూశాడు. వీరన్న కళ్ళు మాట్లాడుతున్నాయి. ప్రశ్నిస్తున్నాయి. నవ్వుతున్నాయి. ఎగతాళి చేస్తున్నాయి.

నాగలింగం కళ్ళు మత్తుగా వాలుతున్నాయి. బాధగా మూలుగుతున్నాయి. నీరసంగా జారుతున్నాయి. కోపంగా మండుతున్నాయి.

రెండు జతల కళ్ళ మధ్య రెండు ప్రపంచ సంగ్రామాల మధ్యకాలపు తాత్కాలిక శాంతి జెండా ఎగురవేస్తూ వుంది.

నాగలింగం వీరన్న ముఖంలోకి చూడటం మానేశాడు. గొంతు చూస్తున్నాడు. కత్తితో గీస్తున్నాడు. గతుకుల రోడ్డులో ఎగిరిపడే కొత్తకారులా కుదుపుల్లో దూకుతూపోతూ వుంది కత్తి. గొంతుకోలు ఎగిరెగిరిపడుతూ వుంది.

నాగలింగం వీరన్న గొంతు చూస్తున్నాడు. ఒకనాటి మిత్రుడి గొంతు, నేటి మునసబు గొంతు, అమృతం తాగిన గొంతు, తాగించిన గొంతు, గుటకలేసిన గొంతు, వేయించిన గొంతు, అధరామృతం తాగిన గొంతు, తాగించిన గొంతు, పేకాడించిన గొంతు, పెడసరంగా మాట్లాడిన గొంతు, డబ్బు అడిగిన గొంతు, అబద్ధం ఆడిన గొంతు, మోసం చేసిన గొంతు, కోర్టుకీడ్చిన గొంతు – కత్తి క్రింద మెత్తగా ఒత్తుగా చర్మపు పొరతో, అరతో కదులుతున్న సాగుతున్న జారుతున్న గొంతు!

కత్తి – నాగలింగం చేతిలో – ఏటవాలుగా క్రిందికి మొటికలు తరుగుతూ దిగుతూ వుంది. వెంట్రుకలతోపాటు ఏటి పాదుల్లో ఆర్నెల్లనుంచి కూరుకుపోయిన మురికి గీరు కొంటూ వస్తూంది కత్తి. ఆ చర్మంమీద, ఆ చర్మంలో, ఆ రక్తంలో యుగయుగాల మానవుడి అధికారపు చీకటి, మానవుడి కులవృత్తి, మానవుడి దొమ్మపొగరు ముప్పేటన ముడిపడి, త్రిగుణీకృతమయిపోయి కడిగినా గీరినా కోసినా ముక్కలు చేసినా తరిగిపోని అపరిశుభ్రత; మునసబు రక్తంలో గతంలో వర్తమానంలో భవిష్యత్తులో త్రికాలాబాధితమై దట్టంగా ఉవ్వెత్తుగా

కుప్పగాపడి పొరలు పొరలుగా తెరలు తెరలుగా ఊగుతూ రేగుతూ రంగు రంగులతో వింత వింత ఆకారాలతో వన్నెలతో చిన్నెలతో చిన్మయంగా విశ్వమంత విస్తృతంగా వ్యాపించిన అహంకారపు అపరిశుభ్రత; సృష్టి ఆదినుంచి ఇవాళ్టిదాకా అది మధ్యాంతాలు లేకుండా నిరంతర నిరాఘాట ప్రవంతిలాగా, ద్వంద్వాలు లేకుండా, వైవిధ్యం లేకుండా, విభిన్నత లేకుండా సకల చరాచర జగత్తు అంతా విశాలమై, అంతా నిండి, ఎడం లేకుండా విచ్చలవిడిగా దొరికిన పురుగును మ్రింగే సాలీడులాగా, బలహీనుడి బ్రతుకు తినే బలవంతుళ్ళాగా వ్యాపించి, చిరంజీవిగా, చిద్విలాసంగా, మహా స్వేచ్ఛగా విజృంభించి విశృంఖలంగా వియత్తలం దాకా నర్తించే 'నాది నాకు అనే తత్త్వపు' అపరిశుభ్రత; తరిగి కుప్పలు పెట్టవలసిన మనిషి కత్తి ఏటవాలుగా పెట్టి గడ్డం గీస్తున్నాడు.

"నాగ్గా!"

వీరన్న గొంతు బొంగురుపోయింది.

"యేం?"

గొంతు పోయింది.

గడ్డం నున్నగా అయిపోయింది.

నాగలింగం వీరన్న ముఖంలోకి చూశాడు. ముచ్చికల గుంటనుంచి అంగిటి గుంటదాకా మధ్యలో ఎక్కడా వెంట్రుక లేదు. అంతా రంగుపూసినట్లు అయిపోయింది. ఈ ముఖం కొత్తగా వుంది. ఈ ముఖం వింతగా వుంది. ఈ ముఖం పాతది కాదు. ఈ ముఖం మునుపటిది కాదు. ఈ వీరన్న మునుపటి వీరన్న కాదు. ఇంతకుముందు మెడపైన జుత్తు రూపంలో సంపద వుంటే ఇప్పుడు వీరన్న దరిద్రుడు. ఇంతవరకు పెరిగింది దారిద్ర్యమయితే ఇప్పుడు వీరన్న లక్ష్మీపతి. శ్రీ మహావిష్ణువు!

నాగలింగానికి తను ఏం పోగొట్టుకొన్నాడో, ఏం సంపాదించాడో, ఎక్కణ్ణీలబడ్డాడో, ఎక్కణ్ణీలబళ్ళేదో తెలియకుండా అయిపోయింది. తన ఉనికి ఏమిటో, తన అస్తిత్వమేమిటో బొత్తిగా అంతుపట్టలేదు. తన మనుగడ ఏమిటో, తన తోవ ఎటో అంతుచిక్కలేదు. ఒక అవ్యవస్థ పునాదిమీద పూవులాగా అమాయకంగా వున్నాడు.

ఉన్నట్టుండి సూర్యుడు ఉడికిపోతున్నాడు. ఎండ వీపు చురచురలాడిస్తూ వుంది. చలిలేదు. వెచ్చగా వుంది. వేడిగా వుంది. మంటగా వుంది. సత్రం వీధిబళ్లో పిల్లలు 'అ ఆ' అంటూ 'అం హాః' అని ఎవరినో ఇంకా వారిస్తున్నట్లే అరుస్తున్నారు. ఆకస్మికంగా వీరన్న గొంతు కోలు క్రింద మెడతోలు మడత క్రింద తెగిపోకుండా దాక్కొని నిక్కి చూస్తూ వుంది వెంట్రుక మొటిక.

నాగలింగం సర్రుని కత్తి తీశాడు. గడ్డంమీద చేయివేసి వెనక్కు నెట్టాడు. కత్తి నిలువునా పెట్టి, అడ్డంగా తిప్పి ఏటవాలుగా లాగి నిలువుగా ఒత్తి నిట్టూరుస్తూ లేచి వణుకుతూ వీరన్న ముఖంలోకి చూచి అన్నాడు:

"అయ్యిపొయ్యింది!"

✦